

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru mēmbrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

Abonamentulu se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonédia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectori.

Nr. 22.

Brasiovu 15. Novembre 1876.

Anulu IX.

Sumariu: Romanulu in poesi'a sa poporale. (Urmare.) — Documente historice din 1848 et 1849. Seri'a a 2-a (Urmare). — Procesu verbale. — Publicarea baniloru incursi. — Calindariulu superstitiunei. — Bibliografa.

Romanulu in poesi'a sa poporale.

Studiu asupra toturor ramiloru poeziei populare romane.

(Urmare.)

VI. Continuare: iubirea de parinti si patria; dorulu.

Intre tóte lucrurile si fiintiele de pe lume descli-
nitu dóné forma obiectulu celei mai fragede amori
a romanului. Doue mame suntu aceste: un'a nasca-
tóri'a si preste totu nascatorii séu parintii lui, a dou'a
patri'a. In amórea, pietatea, reverinti'a si alipirea
catra aceste abia de'lu intrece vre-unu alu doilea
poporu.

Déca esiste ceva, ce e in stare se documente
in modu invederatu chiaru si celui mai necredintiosu
si mai dusmanu simtiemintele nobili si generóse, ade-
verat'a cultura (cà-ci celu puoinu in astu respectu
nu-i potemu dá altu nume), adeverat'a cultura a ani-
mei lui: apoi aceea e nemarginit'a lui veneratiune
si iubire catra tata-seu si mama-sa. Recunoscinti'a-i
catra binefacatorii sei, carea o aretaramu mai inainte,
aici culminédia, ocupandu-i facia de cei mai mari
binefacatori dupa Ddiu, facia de parinti, in asia
mesura anim'a, catu elu pórtá icón'a loru in pieptu,
si e simtitoriu pretotinde, chiaru si in departat'a si „né-
gr'a“ strainatate.

„Plange-me, mama, cu doru, (canta elu¹⁾,

Cà ti-amu fostu voinicu fetioru;

Si de grigia ti-amu portatu,

Ogorulu ti l'am lucratu.

Dar' de candu m'am catanitu,

Tangiescu in tiere straine

Si totu plangu gandindu la tine.“

Si pre cine se nu'lu misce in adunculu sufletului
rug'a ciobanelului din amirabil'a si dóra in tóte lite-
raturele poporale fora paruchia statoria balada „Mneo-
riti'a²⁾“, patrundiatóri'a ruga adresata mneórei, cá a-
cést'a maicutiei lui batrane, ce pe campi alergandu
si lacremandu va intrebá de mandrulu ciobanelu,
trasu printr'unu anelu, se nu i spuna, cà elu inso-
randu-se cu a lumei mirésa, cu mórtea, la nunt'a lui
a caditu o sté? Mai multu inca. Chiaru regulele

moralei naturali si positive crestinesci le petrece ro-
manulu, candu in punctulu iubirei reveritórié mam'a
si-o antepune chiaru sociórei si copilasiloru amati,
cantandu: „Reu me dóre animiór'a, de copilu de só-
cióra; dar me dóre si mai tare, de maicuti'a ce me
are¹⁾.“ Scurtu romanulu e puiulu mamei. Nu su-
rideti, onorati lectori; nu e rea calitatea acésta, dupa
ce scimnu, cà visulu predilectu alu mamei romane e,
cà puiutiulu seu „se se faca unu vitédiu mare, cá
Domnulu Stefanu celu mare; se fia verde la resboiu,
se scape tiér'a de nevoi²⁾“. Numai de educatiunea
buna, romanésca a femeiloru nóstre se ne ingrigimu
cu totu adinsulu si pre venitoriu.

Dara si mai poterósa e alipirea romanului catra
patria si catra locul seu natalé. Cà si candu stra-
bunulu Ovidiu din anim'a romanului modernu ar fi
scrisu adevérule:

„Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Trahit, et immemores non sinit esse sui³⁾.“

Si ce se ne miramu de acést'a? Au frumsetiele
naturali extraordinarie ale tieriloru romane, pline de
avutia in sinulu si pre suprafati'a loru, cu siesuri
coperite de unu covoru vargatu de flori, cu vali um-
brite de codri milenari, taiate de lacuri si riuri me-
natórié de ape cristaline, cu munti cari de cari mai
romantici, au aceste frumsetie nu indreptatiescu in
vederea fantasiei vivaci si a simtieminteloru alese ale
animei romanului comparatiunea, cu carea densulu pa-
tri'a sa o compara paradisului, pre muntii ei codrosi
asiédia paradisulu, cantandu in cantecele sale de
un'a miie si un'a de ori: „pre-unu pitioru de plaiu,
pre-o gura de rain³⁾?!“ Cantandu despre dens'a, cá
despre

„Pamentulu celu frumosu,
Unde flórea impupesce,
Si nici candu se vestediesce,
Apa dulce riuresce,
Éra gráu 'nauresce;

¹⁾ V. Alesandri o. c., pg. 197.

²⁾ Ovidius Metamorph.

³⁾ V. Alesandri poes. pop. ale rom. pg. 1; cfr. Marienescu
colende, pg. 74. 41. scl.

¹⁻² V. Alesandri Poesie popor. ale Rom., pg. 295. 3.

Unde diua'i totu serina,
Dara tiér'a cá o gradina
Si 'n gradina-su porumbióre
Albióre, rumeióre:
Romancutie frumusiele
Baditieloru sufletiele,
Mai catu moru toti langa ele¹⁾."

Nu aflatu dara pré lesne, pentru cá pré firesce, explicabile dorulu romanului de patria, dorulu de cas'a si vétr'a sa parintésca? Ah dorule, cumplite doru, care anima romana nu te-a simtitu pre tine in viatia'si, pre carea nu ai arsu-o tu cá una para de focu! E; pentru-cá ce este proprie dorulu romanului? Unu simtiementu asia de infocatu, asia de profundu, asia de intimu si in care-va privintie poterea-mu dice specificu romanescu, in catu espresiunea dorului p'aci nu se póte bine traduce si redá in alte limbe. Nu fora temeiu e radechin'a vorbeloru doru si dorere in limba-ne un'a si aceeași, cá-ci dorulu petrunde sufletulu romanului pana la dorere sfasiatória. Candu sufletu'i s'a aprinsu de acestu simtiu misteriosu, stà se'lu omóre, ardiendu'lu cá una para²⁾; atunci tat'a si mam'a nu mai póte de dorulu fetiorului si ficei, fetiorulu si fat'a de alu mamei, tatei, fratiloru si sororiloru³⁾; sórele se pare atunci romanului, cá nu i mai luminédia in „négra strainatate⁴⁾”; atunci i vine, cá „panea nu'i asia de buna cá in tiér'a lui strabuna, ci fire-ar' dulce cá si mierea, lui i pare cá-i cá fierea⁵⁾”; atunci i vine in minte, cumu cá „panea catu de rea, e mai dulce in tiér'a sa⁶⁾”; si asia „romanulu in tiéra straina duce doru si totu suspina⁷⁾”. Scurtu: romanulu e supusu cá rare alte ginti morbului numitu nostalgie séu doru de casa.

Ce debilitate femeiesca acést'a in nescari suflete de barbati! striga cu compatimire ironica, audindu de acéste adversarii romaniloru, adese pre catu de ignoránti, pre atatu de reu voitóri. „Ce fientie efemeiate si degenerate mai suntu si acesti dragii mamei de romani!” Dara óre aieve asia se fia? Asia ar' fi, daca romanulu s'ar' dá acelui doru, acelei infiacarate iubiri de patria si éca asia din simplu instinctu animalicu, fora ratiune si fora consciint'a lucrului companiata de resolutiunea cea mai barbatésca. Veniti inse voi toti, cati condusi de pasiuni neomenóse si brutali aveti diabolic'a placere de a inferá si innegri necontentitu mandrulu caracteru alu acestui poporu, dupa calitatile lui eminenti, demnu de o mai buna sórte, veniti si „vedeti pre romani, cumu se lupta cu pagani,“ nevrendu a mai suferi pre turcu tiér'a a-le prapadi⁸⁾, „cumu sdrobescu capulu turcescu,

ce bea sange crestinescu, manca némulu romanescu¹⁾.” Veniti vedeti, ce deplina conscire are elu de relele ce apesá tiér'a, candu eschiamo in dorerea animei sale:

Vai si-amaru de bietu romanu,
Candu e Domnulu, reu stapanu:
N'are locu in tiér'a lui,
Si-i cá plév'a campului²⁾! — si:
„Vai sermana biéta tiéra,
Cumu te-ajunse foculu éra!
Rusii vinu te calicescu,
Turcii te batjocurescu,
Si ciocoi te hulescu.
Nu-mi e ciuda de straini,
Cátu de pamenteni haini;
Cà tu, draga, le-ai fostu muma,
Si ei singuri te sugruma . . .
Mi-este ciuda de ciocoi,
Cà te lasa la nevói,
De típa sufletu 'n noi.
Fruindia verde de neghina,
Vai si-amaru de-a ta gradina!
Cea gradina cu flori plina,
Cum o calca, cum o strica
Nisce iasme fara frica! . . .
Seracutiu de mam'a mea,
Cui 'i-a fi mila de ea;
Seracutiu de locula meu,
Candu l'a scapá Ddieu?!
Aid' copili, la celi stejari,
Se taiamu nescari-va pari,
Tiér'a se ni-o tiercuimu
Si de iasme se-o ferimu³⁾!”

Veniti vedeti, cum provóca chiaru si femeile, debilele femei romane la „plevitulu tierrei de omid'a si gargar'a dusmanésca, ce o coples⁴⁾”; cumu e convinsa o mama a lui Tudoru, cá „romanulu voinicu calca sierpii, va se dica ne-amicii patriei in petióre, cá-ci de unu sierpe inveninatu i-se iérta unu pecatu⁵⁾!” Vedeti cumu tradarea patriei este in ochii lui crim'a cea mai négra si mai infernale; cá-ci „cine aduce óste in tiéra, subt blastemulu tierrei péra⁶⁾!” Vedeti convictiunea si a celui mai din urma romanu, cá elu nu numai in limba'si traiesce cá romanu, si pentru aceea numai atunci „moscalesce va invetiá, candu limb'a i-se va uscá, candu va cresce grau in tinda, si va ajunge spicu 'n grinda⁷⁾!” Vedeti tóte aceste si recunósceti, cá dorulu de casa alu romanului, invapaiat'a lui amóre cátra loculu natale si patria e una flóre, ce incoltiesce si resare din prerapitóriale frumsetie ale pamentului locuitu de elu, dar' carea impupesce si produce sementi'a celoru mai consciute datorintie patriotice si nationali; ea e un'a amóre,

¹⁾ At. M. Marienescu Balade, pg. 116.

²⁾ V. Alesandri o. c., pg. 242.

³⁾ At. M. Marienescu Balade, pg. 85 (cfr. 133. 135. V. Alesandri o. c., pg. 239. scl.).

⁴⁻⁵⁾ V. Alesandri o. c., pg. 144. 405.

⁶⁾ Proverbiu rom.

⁷⁾ V. Alesandri o. c., pg. 147.

⁸⁾ At. Marienescu Balade, pg. 137. 104.

¹⁾ At. M. Marienescu Balade, pg. 137. 104.

²⁾ V. Alesandri o. c., pg. 228.

³⁾ V. Alesandri poes. pop. a rom., pg. 246.

⁴⁻⁷⁾ V. Alesandri o. c., pg. 319. 216. 180. 404.

ce ar' face onóre ori si carei ginti, cà-ci ea se arata si demustra cá cea mai pretiósá virtute a unui poporu barbatu!

VII. Pudórea, castitatea si fidelitatea conjugale la romani.

Padirea neatinsa si nevatemata a sacrului legamentu casatoriale e nu numai cea mai sigura basa, ci totu odata conditiunea neaperata pentru desvoltarea si prosperarea progresatória spre infflorirea unei natiuni. Si aici venindu in cestiune pudicéti'a, castitatea si credinti'a conjugale si alte virtuti impreunate cu densele, spre bucuria-ne aflamu érasí multa asemenare intre romanii anticí si intré romanii moderni; dara asemanare cu romanii anticí din primele timpuri alé republicei, nu cu cei dela apunerea acestei. Pentru cà romanulu nostru, charu ceriului! inca nu simte lipsa de legi popeiane si altele in contra multimei burlaciloru; ci elu mai tiene, cà a avé copii multi e binecuventare cerésca, cà „multimea copiiloru avere e omului¹⁾“; elu in cantecele sale pottesce cutarii „se se însóre de 9 ori, se faca 9 fetiori, si se mai însóre odata si se faca si una féta²⁾“; elu in fine canta: „alegu iadulu chiaru de viu, numai singuru se nu fiu³⁾“.

Dara se manecamu si aici dela inceputu si se procedemu in ordine.

Romanulu, amesuratu simtiemintelorú fragede ale pieptului seu, se aréta fórté preventoriu si curtenetiu catra alés'a animei sale. Elu o acumulédia eu epitete amórose, luate din tóte remnele naturei, ba si din celu supranaturale: angerulu meu puica, puiculitia, porumbica, sorióra, lelisióra, aurica dragulica, mandra, draga, scumpa scl. suntu agrairile lui catra amanta. Din contra e curiosu, cà romanulu intre mai pucine epitete de amóre folosesce adeseori mai barbatusulu, mai pucinu simtiementalulu „frate.“ (Candu anelu 'a rugini, se scii mandra cà-'oiu mori. Candu auru 'a rugini, se scii frate cà-'iu mori, intre multe altele dice una balada⁴⁾). Si pre catu e de tacutu, de scumpu la vorba romanulu, pre atatu din contra suntu ele de vorbitórie, voióse, glumetie, avendu preste totu mare aplicare pentru eroi, bravi, voinici. „Decatu santa cu unu misielu, mai bine cu unu voinicelu, voiniculu are norocu, si cu densulu treci prin focu⁵⁾“; „dicu ele. „Acel'a e omu demnu, care rumpe mîti'a in doue,“ dicu densele, si „cine bate Dunarea, nu mi'lu bate muierea⁶⁾“.

Asia este, nevestei romane nu i e mai mare necasu, decatu a avé barbatu tandalosú, tontu si netarau⁷⁾, pre carele dens'a se'lu domine, in locu de a fi ea dominata si cate odata si batuta de densulu; dá, cà-ci batai'a din partea barbatului e in ochii ei semnulu jalusiei, si deci numai dupa

ce capeta vre-o bataia dela elu, numai dupa aceea crede in deplin'a sinceritate a amórei lui. Cu tóte aceste maritulu romanu si-a consideratu pururea si si considera nevést'a cá statória cu elu in relatiuni sociali nu de sierba, ci de egalú indreptatita cu densu, de socia pe cararile vietiei si de sora dulce, cu care elu „se însóra,“ despre fidelitate dintre casatoriti, cari in ochii lui stau ore-cumu in legamentulu frésca nedisolubile alu consangenitatei fratiniiloru.

Altu-mentrelea romanulu intre legarea de relatiuni amoróse si de matrimonie se conduce in regula de instinctulu si aplecarea frésca a animei sale; pentru cà „cei ce se iubescu sinceru si cu focu, se satura si dintr'unu ou“ dice dical'a lui. De aceea densulu mai nu cunósce nici de nume — si macaru de nu le-ar' cunósce nici candu! — asia numitele casatorie „a la raison.“ Din contra, elu blastema in poesiele sale de repetite ori: „Tuna dómne si trasnesce tuna in celu ce despartiesce,“ pre unu june si pre un'a féta, candu iubirea li-e infocata¹⁾.

Acésta datina laudabile si-are parchia in alt'a, dupa carea romanii nu'si ieau bucurosu in casatoria socia de alta natiune. Vorbimu de romanii din poporu; cà-ci din inteligintia numerosi urmédia alesu in presente altei masime, de cele mai multe ori, dorere! nici spre fericirea propria a respectiviloru, nici spre crescamentulu numericu au intelectuale au materiale alu natiunei; ce cu totulu altcum cugeta poporulu! Credinti'a lui, cine nu scie, cà pre multe locuri tiene pacatós'a legatura secuale matrimoniale dintre unu romanu si unu strainu? Angelin'a din balad'a „Radu si calugariti'a“ e mai parata a apucá cá un'a a dou'a Lucretia pumnalulu, a si'lu infige in pieptu si asia „mai bine a traf pucinu, decatu a iubi paganu²⁾“ éra romanulu din Basarabi'a mai vré

„ . . . a luá o féta mare
De peste cele hotare;
Cà acolo 'su Moldovene,
Si mai colo suntu Muntene,
Cu viersu dulce femeiescu
Si cu sufletu romanescu³⁾“;

ba si pre romanu nascutu, déca e cozacitu, 'lu respingé roman'a basarabiana fora indurare⁴⁾.

In consunantia cu aceste stá castitatea si fidelitatea conjugale la romani, virtute alesu pana eri alalta mai fora esceptiune intre ei. Asia scimu acést'a din esperintia, asia ne invétia si poesi'a porale romana. Nevést'a romana inca si dupa mórtea barbatu-seu, cá una túrturica dupa sociulu pierdutu, „totu plange, jalesce meren la mormentulu sociu-seu, pre mormentu-i érb'a cresce, anim'a ei se topesce⁵⁾“.

Cei fideli in amóre si dupa mórte'si se imbraciosiédia

¹⁾ Proverbiu romanescu.

²⁻³⁾ V. Alesandri poes. pop. ale rom., pg. 18. 28.

⁴⁻⁵⁾ V. Alesandri o. c., pg. 20. 228.

⁶⁾ Proverbie romanesci.

⁷⁾ Vedi sarcasmulu muierei rom. asupr'a barbatus'o prostu si tandala la V. Alesandri o. c., pg. 351 scl.

¹⁾ V. Alesandri o. c., pg. 22. At. M. Marienescu Balade. pg. 53.

²⁾ At. M. Marienescu Balade pag. 100.

³⁻⁵⁾ V. Alesandri o. c. pg. 407. 411. 409. 21.

in bradulu si vitia de vinia, ce crescú pre mormen-tele loru¹⁾. Din contra, nefidelitatea in acestu punctu, in punctulu conjugale, p. c. a Nedei²⁾ e pedepsitu cu taierea acesteia in bucati. Stricarea fericirei conjugali prin maltratarea pana la mórte a nurorii din partea sócrei — a „pómei acre carea de s'ar' cóce catu s'ar' cóce, póma dulce nu se face³⁾“ — ceriulu insusi o resbuna sociului iubitoriu si fidele prin trasnirea sócrei⁴⁾. Ceriulu insusi asculta rug'a sociiloru credintiosi, candu muierea fragedu iubitoria se róga se arda Belgradulu, cá se-i revina sociulu ostanu, si bunulu Ddieu dà de asia se si intempla⁵⁾.

Éta dara romanulu si in casatoria pudicu, morale, castu, vertutiosu, si remanendu romanu!

(Va urma.)

Documente historice din 1848 et 1849. Seri'a a 2-a.

(Urmare.)

9. Sequestrarea averiloru sasesci prin Csany.

R e n d e l e t .

Mai napon vett felsóbb rendeletnél fogva a szász nemzeti vagyont, melyet a szász nemzet egyeteme a szász nép saját érdeke ellen az ország egységének és szabadságának s' Erdély nyugalmának felforgatására fordított — nehogy a szász nemzet vagyona rendeltetése ellenére magyarország népeinek, különösen a szász nemzetnek kárára ellenséges indulatu egyének által honárulási izgatásokra és zavargásokra kimerítették, 's ez által a vagyon azon czéloktól melyekre rendeltetése van, elvonassék — ezennel határozom, hogy a szász nemzet minden vagyona s mind azon alapítványai, melyek a szász egyetem kezelése, illetőleg polgári felügyelése alatt állanak s nem egyházi természetűek, álladalmi vagyonnak kijelentetvén, az álladalom részére az e végre kinevezett választmány által haladéktalanul lefoglaltassanak. —

A szász nemzet megnyugtására azonban kijelentem, hogy ezen intézkedésemnek más czélja nincsen, mint az alapítványokat, s nemzeti vagyont eredeti rendeltetése czéljaikra fordítani s honáruo tervek kivitelérei fölhasználását a közös vagyonnak lehetetlenné tenni.

Az álladalom a vagyon átvételével egyszersmind mind azon terheket átveszi, melyek e vagyonhoz kötvék — s az alapítványok jövedelmeit is kirekesztőleg az alapítvány czélok érdekében rendeltetési czéljaikra fogja fordítani, 's mint egyéb álladalmi jövedelmekről az ország gyűlésnek számolni. —

N. Szeben aprilis 4-kén 1849

Csány László,
teljhatalmú országos főkörmánybiztos.

10. Dispositiuni de ale lui Csány, care taie in legislatiune, prin urmare era despotice.

Az ostrom állapotba helyezett szászföldön kellő fentartására a rendnek, személy- és vagyonbeli bátorságnak biztosítása tekintetéből mult hó 23-dikán Szebenben kiadott rendeletemen kívül, következő képen intézkedtem:

1) Tekintetbe vevén, hogy kisebb városokban és falvakban, a hosszabb ideig tartott hadjárat következtében, a polgárok közötti viszonyok annyira fölzavartattak, hogy azokból kétségek és perek fölmerülését biztosan remélni lehet; azért, a főnemlített rendeletemből látható rögtönítelő hadi és polgári bíróság és rendes büntető törvényszékeken kívül, a falvakban, népesség- és távolsághoz képest, még három személyből, jegyzőből és irnokból álló választmányok is alakittatnak, melyeknek kötelessége leendő polgári perekben 24 forinton felül 300-ig itélni, a felebbvitel, birtokon kívül, Kolozsvártt felállítandó felebbviteli polgári bírósághoz történik, 24 forintig pedig a falvak előljárói fognak itélni.

2) Brassó városában és kerületében, folyó hó 3-dikán hozott határozatnál fogva, ezen választmányok egyszersmind rendes büntető törvényszéket is képeznek.

3) Fogarasvidéke megyévé alakittatik, és belé kebelezetnek a 2-dik határőri Oláh ezred helységei, melyekben hogy az árvapénzek czélszerű kezelése rosabb karba ne jusson, árva-birói hivatal alakittatik, mennyire lehet volt jó viseletű értelmes altisztekből, árva-birói czimmal, és magyar-országban dívatozó fizetéssel.

4) Az egész szászföldön minden székben egy rendőri hivatal, s ha a szükség kívánná több is, felállittatik. — A rendőri hivatal felállittatik Fogarasvidéken is, ennek kötelessége a rendet föntartani, mi végre, ha az elnök szükségét látandja, alsóbb rendű egyéneket is használhat, illő napidij mellett. A rendőri hivatal eljárásához tartozik választmányokat kinevezni, lefoglalására azok ingó és ingatlan vagyonnainak, kik, mint czimborái az ellenségnek azzal el távoztak, és az által hűtlenségi vétekbe estek, kik Bem altábornagy ur által a multra nézve kihirdetett bűnbocsánatban nem részesülhetnek; — a lefoglalt javak, további rendelésig, zár alatt tartandók, és gazdasági cselédséggel és felügyelőkkel ellátandók. Részletesb utasítást, tőlem, a rendőrségi hivatal irásban veendő.

Az ideiglenesen meghagyott hivatalokra nézve a törvény értelmébeni választás, valamint a képviselők választása is, mielőbb meg fog törtenni; mert szükséges hogy a választásokban a nép összesége részesüljön, miben a törvény jótékonyága leginkább rejlik.

Ideiglenes intézkedésemben a szászföldön tapasztalendő szellem, s magyar törvények iránti tisztelet modositást fog előidézni.

Az eddig Bem altábornagy ur által kivetett hadi adó, szintén ideiglenesnek tekintendő; ez érdem-

¹⁾ V. Alesandri o. c. pg. 407. 411. 409. 21.

²⁾ At. M. Marienescu Balade pg. 16.

³⁾ Proverbiu popurale

⁴⁾ At. M. Marienescu Balade pg. 21.

⁵⁾ At. M. Marienescu Balade, pg. 18.

ben a végső határozat az országgyűlését, vagy a törvényes kormányt, az országos honvédelmi bizottmányt illetvén.

Foglalatosságaim halmaza nem engedvén egy helybeni maradásomat, a szászföldre több kormánybiztosokat fogok kinevezni, azok iránt legpontosabb engedelmességet követelek.

Kelt N. Szebenben, tavaszho*) 4-dikén 1849.

Csány László,
teljhatalmú országos fő kormánybiztos.

11. Proclamatiuenea lui Bem catra granitarii, dictata lui in péna de catra revolutionari.

Г Р Ъ Н И Ц Е Р И Л О Р !

Nъ есте де липсъ, ка съ въ спън, кѣм в'аз дпшелатъ пре вої Императѣл Астрїи prin Nъимиди съї, шї кѣм ваз дескрие воъ пре магарї ка връшташї аї вострї, ачеста акъма нѣ маї есте де липсъ съ вї съ арате, къ сїнгърї вої аїї кѣпоскъто.

Нацїзнеа магарь ш'аз релзат лївертатае са индъръптѣ, шї оаз ревърсатъ ачеста нѣ нѣмаї престе магарї съ фрадї, чї шї престе вої, шї престе тоїї кѣдї лѣкъескъ дптр'ачестъ церъ.

Императѣл с'аз тѣплатъ пентрѣ къ чеа че елѣ неаз фост детрасъ, пої не амѣ релзатъ, шї дп тѣпна ачеста аз дптръратъ асвпра постръ шї арматѣ са шї пре вої, карї аїї крѣзят кѣвїнтеле лѣї.

Непорочїїлор! Сокотїїї тѣрїмеа пекатѣлѣ вострѣ, каре л'аїї фѣкътѣ асвпра фѣкъторїлор вострї де бїне, асвпра коппатрїоїлор вострї, ва токмаї асвпра фраїлор вострї, — къ тоїї оменї съптем фраїї.

Маре аз фостѣ прїмеждїа каре амерїнда Нацїзнеа магарь; лпсъ Нацїзнеа магарь аша есте дптокмїтѣ, кѣтѣ: кѣ кѣтѣ съптѣ маї марї дпгрїжїрїле, кѣ атѣта еї есте маї маре потеряе шї кѣтезареа; шї аща с'аз дптъшлат, кѣтѣ пѣлѣ ла депїна дпвїнцере, нѣмаї зп пасъ аре де а фаче.

Гранїцерїлор! Ін пасъл ачеста де пре зртѣ: аз съптеїї кѣ пої? аз контра постръ? —

Де цїнеїї кѣ пої (къ ачеста в'ар фолосї воъ), веїї фаче спре пѣчере лѣї Дѣмпезеъ, кареле аша прекъшт пої, ка пре пїсче пѣкътошї покѣїїї, въ ва ерта.

Іаръ де веїї ста контра постръ, съ счїїї къ ех дешъндѣ шї комъндѣ арматѣ ачеа бравъ, каре аз бѣтѣтѣ шї аляпгѣтѣ деїн церъ атѣтѣ арматѣ Астрїакъ, кѣтѣшї пре чеа адснїтѣ (sic!) рѣссо імперѣтеаскъ.

Алецеїївъ даръ; де лѣкраїї контра постръ въ асчеаптѣ педепсъ, морте шї пѣстїїре, — іаръ де лѣкраїї кѣ пої, въ асчеаптѣ ертаре, вїацѣ, шї лївертатае.

14/2 Априле 1849.

Дѣла съпретѣлѣ командантѣ алѣ арматѣ
зпгаре дп Трансїлванїа
I. Б Е М,
оєхдмаршалѣ докотененте.

*) Априле.

12. Publicationne insultatoria a lui Csány in causa tieneriloru de siedintie inchise.

H i r d e t m é n y.

Nyilvánosság a tanácskozásokban a közönség bizodalmanak szikla-alapja. Azért rendelem, hogy a régi osztrák uralom alatt divatozott suttombani tanácskozások újból életbe ne léptessenek, sőt hol az átkos idők előidézésére ismét eszközül behozataluk tervezetnék, — a terv létre ne emeltessen, különben a tisztviselők, hivataluk elvesztésén kívül a körülményektől követelt felelősség alá is fognak vonatni.

Kolozsvárt, Aprilis 16-án 1849.

Országos teljhatalmu biztos
Csány László.

B e k a n n t m a c h u n g.

Der Grundstein des gemeinschaftlichen Vertrauens ist die Oeffentlichkeit in den Berathungen. Deshalb verordne ich, dass nicht die unter der alten österreichischen Regierung modernisirenden geheimen Berathungen auf das Neue in's Leben treten sollen, ja sogar da, wo die Einführung dieser, als Mittel zur Wiederbelebung der verdammten Zeiten benutzt werden sollte, — der Anschlag nicht zur Wirklichkeit reife, widrigenfalls solche Beamten ausser dem Verluste ihrer Aemter, noch zu einer von den Umständen erheischten Verantwortung gezogen werden.

Klausenburg den 16. April 1849.

Bevollmächtigter Landescommissär
Ladislau Csány.

13. Cerculariulu lui Csány, prin care face schimbări in administrarea finantialoru Transilvaniei.

K ö r r e n d e l e t.

Az Erdély-kerületi kincstári s általán minden közjövédelmi ügyek, s az e téreni ügyvezetés további állandó rendezéseig, s addig is, míg a most ideiglenes rendezés alá nem vétethetett közjövédelmi ágakra nézve is ideiglenesen rendelkezhetném, a hivatali működés káros megakadásának elkerülése tekintetéből, s a szeretett hon érdekében rendelem és határozom a mint következők:

1) A kincstártanács megszűnik.

2) A kincstártanács helyébe a só, harminczad és álladalmi uradalmi ügyek vezetésére ideiglenesen megannyi, egyenesen a pénzügy-miniszteriumtól, s illetőleg töllem, mint teljhatalmu fő országos bizostól függendő s illő segéd személyzettel és szükséges számú számolókkal ellátandó igazgatók állítattnak fel.

A sóügyigazgatást eddigi sóügyigazgatósági segéd Gyujtó Lajosra, a harminczadügyit, eddigi harminczadi felügyelőségi segéd Sala Farkasra, az álladalmi uradalmi eddigi kincstári titoknok Gyergyai Samura bizom a melléjük rendelt személyzettel ideiglenesen, némi kivételekkel ugyan azon hatósággal, melyet eddig a kincstártanács gyakorlott.

3) Ezen igazgatók székhelye további rendezésig Kolozsvár leend.

4) Tapasztalván, hogy némely kormánybiztosok és hadi parancsnokságok az ezen igazgatók körébe vágó rendelkezésekkel sőt kinevezésekkel is foglalkoztak, ezen beavatkozás ezutánra megszünetend.

5) A kincstár tanácsai irat- és fiscalis oklevél táruk Szebenből Kolozsvárra rendeltettek.

6) A többi Szebenben volt kincstári hivatal osztályok a rendezés bekövetkeztéig Éder Károly kincstári tanácsnok fő felügyelése alatt Szebenben maradnak, és a nevezett kincstári tanácsnak utján töllem lesznek hivatalos függéssel.

7) Azon kincstári hivatalnokok és szolgálók, kik Szebennek a győzedelmes magyar sereg általi bevételével alkalmával az ellenséges sereggel, vagy azt előzőleg Oláhországba vonultak, és hivatali helyüket hűtlen elhagyták, vagy a lázzadó Oláhság közt hivataloskodtak, vagy most hivataloskodnak, úgy azok is, kik az igazságos ügy diadalával e honnak szent földéről kikergetett osztrák császári katonai hatóságtól másnemű hivatalokat elvállaltak volt, hivatalaik és fizetéseiktől telfüggesztettek, s minden ezekkel hivataltól közlekedés honárulás büntetése alatt tiltatik.

8) Kik a kincstári személyzetből az általános amnestia kihirdetését megelőző időkre nézve a hon elleni lázzadásban részesek voltak, az amnestia jóvoltát csupán az ily lázzadásban részesedéssel érdemelt büntényítékre nézve élvezendik, de sem álladalmi hivatalban nem maradhatnak, sem álladalmi fizetést nem élvezendhetnek.

Ezen rendeletem és határozatom lehető legnagyobb nyilvánosságra hozandó.

Kolozsvárt, Aprilis 20-án 1849.

Országos teljhatalmu kormány biztos
Csány László.

14. Csány declara pe romani de talchari spoliatori, afla inse că acuma s'au sculatu magiari, carii spoliadia pâna la piele pe romani.

K ö r r e n d e l e t.

Az előttem felmerült panaszok során értesülvén, miszerént a felbőszített oláh rablok által okozott károk megtérítése eszközzése körül némely hatalmasabb károsultak aképp járnak el, hogy előre a közönséget, vagy illető kártevőket fenyegetések és más erkölcsi kényszerítések által káraikat meghaladó összeg kifizetésére, vagy kötelezésére erőszakolják, — mi által egyfelől kimerítik az alapot, melyből még más kevésbé hatalmas károsultak eleget vehetnének, másfelől pedig a népet utolsó filéréig kizsarolva inségre juttatják; ennél fogva a folyó hó 10-ről 1565/1849. szám alatt kibocsátott szabályozó rendeletem erre vonatkozó 4-dik pontját oly értelemben rendelem a hatósági előljárók által telyesedésbe vétetni, hogy minden eféle egyezkedések, a kinevezett, vagy rögtön kinevezendő békebirák előtt és ezek közbejötté-

vel történjenek, s ezen békebiráknak kötelességök leend lelkiösméretesen végire járni, hogy a hitelesen bebizonyított kárt meghaladó összeg se ne fizettesék; se ne köteleztessék; — az ellenkezőleg eddig kötött, vagy ezután kötendő egyezkedések, ha netalán telyesedésbe mentek is, érvényteleneknek nyilvánítottván, azok iránt ily értelembeni új eljárás lesz követendő.

Kolozsvárt Aprilis 23-án 1849.

Csány László sk.,
országos teljhatalmu kormánybiztos.

15. Comissariulu secuio Moise Berde innoiesco porunc'a desarmarei sasiloru si a romaniloru sub pedeps'a mortiei prin tribunalele martiali.

R e n d e l e t.

A meghodított pártütő, és a polgári forradalomban fegyveres kézzel részt vett százok és oláhok lefegyverzése iránt minden szükséges intézkedések megtétettek, azonban, mint tapasztalom, csak néhol teljesítették.

En a rendeleteknek sikert akarok eszközölni, mert azok nem azért irvák, hogy holt betük maradjanak a papiron, hanem hogy testté váljanak.

A fegyver a férfiaság, a polgári jog, szabadság és erő jelképe; az állodalom csak a polgári szabadság harcossainak, csak a személy és vagyon bátorság öreinek adta kezébe, és csak az ilyeneknél hagyhatja tovább is a fegyvert.

A százok és oláhok, fájdalom, nem esnek ezen osztályba.

Le kell tehát fegyvereztetni őket mentől hamarabb.

Rendelem azért komolyan, miként Brassó, Kőhalom, Ujgyház, Nagy-Sink, Segesvár. Megyes, Szerdahely, Szászsebes, Szászváros és Szeben székekben, és Fogaras vármegyében, minden városok és helységek a fegyverzetnek minden nemeit, u. m. hosszú és rövid fegyvereket, pisztolyokat, kardokat, lándzsákat, töröket, ezen rendeletem vételétől számítól 6 nap alatt a Szebeni, Brassói, Fogarasi, Segesvári és Szerdahelyi katonai parancsnokságoknál azonnal letegyék nyugtatvány mellett. Ha valaki ezen rendeletem daczára elég vakmerő lenne, fegyvereit magánál megtartani, vagy akarva, gonosz szándékkal elrontva beadni, azonnal hadi bíróság elébe állítandó, és halállal büntetendő, és még e felett az elrekkentett fegyvernek darabjáért, városban a fertály, helységben a helység 100 — egyszáz pengő ftot. fog büntetesképp az állodalom pénztárába befizetni.

Ne vélje senki, hogy rendeletemet kijátszhatná. Minden városban és helységben tudatik, kik birtak és birnak, mint fegyverkedvelők, fegyvereket, kik szolgáltak a nemzetörségnél, és a fölkellett népnél, és ha nem tudatnék is, könnyen számbavehetni; a lefegyverző polgári és katonai vegyes hatóság ezektől fegyverzetet követel; és csak akkor nyugszik

meg, midőn vagy átadta, vagy ha fegyverét át nem adhatná, kellően meggyőzné használt fegyverzetének hollétéről. Azonban, hogy annál sikeresebben folyhasson a fegyverzet beszedése, rendelem: miként a lefegyverző katonasággal helységről, helysége egy polgári tekintélyes tiszt járjon el, és ezen rendeletem szigoru megtartása mellett segedelmezze azt működésében, kit is a lefegyverző katonaság, mielőtt működését megkezdéné, a törvényhatóság főtisztje által rendeltet ki maga mellé.

Lelkére kötöm, és rendelem valamint a katonaságnak, ugy a polgári tisztnek, miként minden kihágástól vissza tartsák magokat, a legszigorubb felelet terhe alatt.

N. Szeben Aprilis 24-én 1849,

Berde Mózsá.
kormánybiztos.

(Va urma.)

Nr. 328 - 1876.

Procesu verbale

alu siedintiei ordinare a comitetului asoc. trans., ténuta in 10. Oct. a. n. 1876 sub presidiulu dlui Iac. Bolog'a, fiindu de facia dd. membrii C. Stezariu, I. V. Rusu, Z. Boiu, I. Cretiu, dr. D. Racuciu, dr. A. Brote si I. Candrea.

§ 155. Dn. cassariu prezentéza conspectulu despre perceptiunile si erogatiunile asoc. dela siedinti'a comitetului dein 19. Sept. a. c. pana la siedinti'a presente. Dein respectivulu conspectu se vede, cumu-cà in restempulu numitu s'au incassatu 385 fl. 63 cr. si s'au erogatù 781 fl. 36 cr. (Nr. 326/1876.)

Spre scientia.

§ 156. Totu dn. cassariu prezentéza conspectulu despre starea fondului academiei pre tempulu acestei siedintie. Dein acelu conspectu resulta, cumu-cà fondulu academiei are in proprietatea sa sum'a de 14,060 fl. 64 1/2 cr. (Nr. 327/1876.)

Spre scientia.

§ 157. In nexu cu conspectulu de sub § 155, se raportéza in specialu despre banii incursi la fondulu asoc. pre tempulu dela siedinti'a trecuta dein 19. Sept. a. c. pana la siedinti'a presenta, si anume:

a) Că procente obvenitorie cu 1. Oct. a. c. dupa couponii dela prioritatile drumului feratu transilvanu, au incursu in argintu 130 fl., cari schimbandu-se cu bancnote in val. austr. au datu sum'a de 131 fl. 95 cr. (Nr. 319/1876.)

b) Că procente obvenitorie cu 1. Oct. a. c. dupa couponii obligatiuniloru de statu unificate, au incursu in argintu 35 fl. 70 cr., cari schimbandu-se cu bancnote in val. austr. s'au incassatu 36 fl. 48 cr. (Nr. 318/1876.)

c) Dela dn. locotenente primu in pensiune dein Vadu, Georgie Boeriu, au incursu in 2 obligatiuni urb. trans. Nrii 8823 si 15,019, cu couponii dein 1. Ian. 1877 200 fl., că tacsă de membru fundatoriu. (Nr. 324/1876.)

d) Au mai incursu, că tacsă de membru ord. dela comun'a Sicutiu si prenumeratiune la Transilvani'a dela agentur'a comun. Sicutiu la olalta 7 fl. (Nrii 315 si 321/1876.)

Se iea spre scientia cu aceea, că dlu locotenente primu Georgie Boeriu de sub lit. c) esprimandui se recunosciantia pentru generosulu ofertu facutu in favorea asoc., se declara de membru fundatoriu alu asociatiunei si se provede cu diploma de atare.

§ 158. In nexu cu conspectulu dlui cassariu de sub § 156 se raportéza, eumu că la fondulu academiei au incursu că procente obvenitorie cu 1. Oct. a. c. dupa couponii obligatiuniloru de statu unificate 10 fl. 50 cr. in argintu, care s'au schimbatu in BN. v. a. cu 10 fl. 80 cr. (Nr. 318/1876.)

Spre scientia.

§ 159. Se prezentéza script'a dlui judecatoriu la in. curte de cassatiune in Romani'a dr. Nicolau Mandrea dein 4/16. Sept. a. c. prin care acelasiu se dechiara, că doreste a fi primitu de membru fundatoriu alu asociat. si se apromite a tramite tacsă obvenitória cu finea lui Sept. a. c. (Nr. 304/1876.)

Se iea spre placuta scientia.

§ 160. Dn. jude cerc. in Monoru Elia Cinci'a, prin script'a sa dein 5. Sept. a. c. cere a se tramite diplomele de membru ord. pentru comunele Sicutiu, Rusiunutu, Nusifalau si Morarenii, cari au solvitu tacsesele prescise.

In nexu cu acést'a secretariulu raportéza, că numiteloru comune li s'au espedatu respectivele diplome sub datulu 24. Septembrie 1876 Nr. 311. (Nr. prot. 311/1876.)

Spre scientia.

§ 161. Dn. Carolu Fischer, proprietariu in Erchisfalau, prin charthi'a sa dein 21. Sept. a. c. cere a-i se resolvá in caus'a ofertului séu, facutu pentru cumpararea mosiei Galliane, si in casulu, candu nu i s'aru fi acceptatu ofertulu, se i se recompenseze spesele avute cu calatori'a pana in Sibiiu in afacerea numita, dandu i-se si unu onorariu pentru folósele prestate asoc. in calitate de arendatore alu mosiei numite. (Nr. 313/1876.)

Dupa ce numitului domnu, in caus'a ofertului seu, i s'a resolvatu dein siedinti'a comitet. dein 19. Sept. a. c. (care s'a si espedatu in 3. Oct. a. c.), in nexu cu aceea, se i se rescrie: cumu-cà acestu comitetu nu se simte datoriu a-i recompensá spesele avute cu calatori'a sa, carea a facut'o numai in interesulu seu propriu si neprovocatu de aici! asemene nu i se póte satisface nici cererei, pentru onorariulu pretensu, nefiindu aceeaasi motivatá.

§ 162. Judecatori'a cerc. reg. dein Tasnad prin script'a oficiósa dein 12. Sept. a. c. Nr. 6177/P: sz. provóca pre asociat. a se representá pre terminulu de 17. Oct. a. c. la pertractarea massei remase de repausatulu Ioanu Contiu dein Girokut. (Nr. 314/1876.)

In nexu cu acést'a se raportéza, cumu-cà dein partea presidiului asociat. sub datulu 26. Sept. a. c.

Nr. 314, s'a recercatu dn. advocatu Georgie Filepp, cá pre terminulu susu indigitatu se representeze asoc. la pertractarea massei susu amentitului testatóre.

Se iea spre scientia cu aprobare.

§ 163. Dn. I. Rusu referéza in caus'a raportului si respective a computului substernutu dein partea advocatului asoc. G. Filepp in privint'ia lasamentului lui Ioanu Gallianu.

Referentele pre bas'a acteloru arata, cumu-cá dupa p. 1 dein testamentulu ddto. 6. Aprile 1872, legatulu repausatului Ioanu Gallianu are se formeze unu fondu respective fundatiune fructificatória, dein care se voru premiá si subsidiá cu stipendia tineri studenti pre la gimnasiale dein Transilvani'a, si anume, dein interesele obvenitórie dupa capitalu, au se se dea stipendia studentiloru lipsiti de tóte midiulócele subsistentiei, cu portare morale buna, si calculi buni. Deintre concurentii la acele stipendia, ceteris paribus, se se prefereze rudeniele testatorelui dein familiele Popa si Antonu.

Dein protocólele de pertractare ale judecatoriei respective s'a constatat, cumu-cá averea remasa de Ioanu Gallianu in favórea asoc. constá dein una mosia in Erhstalau, pretiuita judecatoresce cu 694 fl. 20 cr. ingreuiata inse, dupa detragerea pasiveloru dein active, cu unu restu pasivu de 343 fl. 99 cr., care s'a solvitu dein partea asoc. si asia mosi'a numita a devenitu proprietate libera a asociatiunei.

Dein raportulu si respective computulu advocatului asoc. Georgie Filepp ddto. 19. Aug. 1875 resulta, cumu-cá numitulu advocatu, a incassatu dein arend'a anuale a mosiei Galliane pre tempulu dela 24. Aprile 1875—24. Aprile 1876, cumu si dein pretensiunile testatorelui licuidate si esecutate de judecatoria, 237 fl. 33 cr. Dein care suma, detragându-se spesele de contributiune si alte spese de timbru cu 79 fl. 30 cr., s'au tramisu la asoc. 158 fl. 3 cr.

In urma numitulu referente arata, cá dn. advocatu, pre bas'a raportului si computului substernutu, cere a i se dá absolutoriu, a i se recompensá cá spese facute in interesulu asoc. 20 fl. 42 cr., si a i se retramite cuitanti'a despre 40 fl., o pretensiune solvita, prevediuta cu subscrierile necesarie. (283/1876.)

Comitetulu pre bas'a propuneriloru respectivului referente, decide: a se luá spre placuta scientia raportulu si respective computulu dlui advocatu Georgie Filepp, facutu in caus'a lasamentului lui Ioanu Gallianu, si pentru zelósele si energicele servitii prestate cu ast'a ocaziune, in interesulu promovarei scopuriloru culturali ale asoc., a-i se esprime cea mai caldórsa recunoscintia si multiamire. Se-i se dea absolutoriulu cerutu, si se se asemneze la cass'a asoc. recompensarea speseloru facute in afacerile asociat. In fine se-i se retramitia cuitanti'a despre sum'a incassata de 40 fl. prevediuta cu subscrierile recerute.

§ 164. Dn. protopopu I. V. Rusu continua a raportá asupra aceloru conclusiuni ale adunarei gen. a asoc. trans., tiente la Sibiiu in 10—12. Aug. a. c.

a caroru efectuire este incredintiata comit. asoc., si anume:

1. Se raportéza asupra conclusiunei de sub Nr. prot. XVII., prin carea dlui cassariu Const. Stezariu i-se votéza multiamita protocolaria unanima pentru meritele ce si le-a castigatu in decursu de atati ani, prin esacitate esemplaria si activitatea neobosita in administrarea averei asoc.

Se iea spre placuta scientia.

2. Se raportéza asupra conclusiunei de sub Nr. prot. XXXII., prin carea comitetulu se indruméza a sterge dein activele asociat. sum'a de 200 fl., ce s'a fostu anticipatu cá imprumutu repausatului studente de filologia Petru Dehelianu.

Se decide: a se avisá despre acést'a cass'a asoc.

3. Se raportéza despre cestiunea lasamentului lui Dionisiu Teleki sulevata sub Nr. prot. XXXV. si se decide: cá secretariatulu studiandu anteactele, se raporteze in obiectulu dein cestiune la siedinti'a proxima.

4. Se referéza asupra conclusiunei de sub Nr. prot. XL., prin carea comit. este recercatu, a starui de nou pentru infiintiarea si constituirea despartimenteloru cercuali in Zarandu, Siomcut'a mare, Nasendu, Bistritia si Mediasiu.

Se observa, cá in astu obiectu se emisera provocari atátu in 1874 cátu si in anii 1875 si 1876, dara acele remasera pâna acumu fara de resultatulu doritu.

Se decide deci, a se emite noue provocari catra inteligenti'a respectiva, pentru infiintiarea despartimenteloru cercuali, in susuamentitele locuri.

5. Se referéza asupra conclusului de sub Nr. prot. XLI., relativa la incassarea tacselor restante.

Se voru emite provocari cátra membrii aflatori in restantia, spre a corespunde angagiamenteloru sale morali, luate asuprale facia cu asoc. conformu §lui 6 dein statute.

6. Se comunica conclusiunea adunarei gen. de sub Nr. prot. XLII., prin carea cu privire la eternisarea memoriei barbatiloru binemeritati ai natiunei, comit. centrale este avisatu, cá conformu midiulóceloru si impregiariloru asoc. se faca dein tempu in tempu propuneri concrete si esecutabili.

Se iea spre scientia si acomodare.

7. Totu prin conclusiunea de sub Nr. prot. XLII., adunarea gener. recomanda comit. asoc., cá in interesulu imbunatatirei sortiei scóleloru romane misere mai alesu dein muntii apuseni, se proiecteze in bugetu sume mai considerabili spre scopulu indigitatu, cumu si se se defiga onorarie pentru acei invetiatori, carii dovedescu progrese invederate in ori-ce ramu de cultura, pre venitoriu se se faca dein partea comitetului si propuneri pentru de a se publica concurse pentru carti.

Se iea spre scientia cu aceea, cá comit. precumu pana aici, asia si cu ocaziunea proiectarei bugetului viitoriu, isi va tienie de sacra datoria, a fi cu deose-

care trebuie se te contenesca dela diverse ocupatiuni, că de nu, ai se o pati foarte reu. La germani dominec'a trece de di buna, fericita. Lunea e blastemata, cu singur'a exceptiune pentru furi, carii in acea di potu fura fura trica. Marti e dio'a strigóieloru si femeile se nu tórca marti'a. Miercurea se nu semeni nici se gunoiesci, nici vit'a se nu o scoti la pasiune; éra copiii nascuti miercuri'a nu invetia nimicu in scóla. Femei'a care bate untu miercurea, e strigóia. Joi'a e fericita pentru câteva professiuni, cumu locatari'a, fauri'a, rotari'a, morari'a si pentru cei ce se cununa in acea di. Dara si strigoile ambla joi nóptea. In unele provincii inse, precumu in Silesi'a, tocma Joi'a trece de di afurisita din mai multe cause (imaginate). Dio'a cea mai fatale este in câteva provincii germane Vinerea, in care di femeile nu cutédia nici se si peptine perulu capului, nici se puna cloșca, nici se cumpere ceva, nici la drumu nu pléca. Samba'ta inca nu e prea buna. In acea di se nu curati grasdulu, femeia se nu tórca, vestmentu nou se nu inbraci. Preste acésta germanii mai au 28 de dile nefericite (dies nefasti) impartite pe lunile anului, si alte 12 nopti dintre 2. si 13. Ianuarius, foarte fatali, in care e vai de capulu celui ce ar cutédia se faca lucrurile cutare oprite prin superstitiune, că-ci ilu voru implea bube, are se suferi si de alte morburii, va mori, va suferi daune in vite, in semenaturi, in pomi. Nóptea din 31. Decembre (Silvestru) intruce pe tóte. Atunci se nu mananci mere, că te voru implea bubele, se nu bati cu vreunu ciocanu, că ti va mori cineva din familia; se descanti la pomi si se i legi cu funii de paie, că se faca póme multe; se legi capestrele séu frenele de mésa, că se ti manance caii bine; se mananci curechiu albu, că se castigi bani multi, si morcovi, că se capeti bani de auru etc. Copii nascuti in cele 28 de dile moru séu sunt supusi la morburii si calamitati continue. Nici se te cununi in vreuna de acelea, că ti fuge femeia; nici se pleci la drumu, că vei pati reu, nici se incepi vreunu edificiu, nici se semeni ceva, ba nici perulu se nu ti'lu tai, că nu ti mai cresce, si ori-ce processu vei incepe in dile de acelea, ai se'lu perdi etc. etc.

Poporul germanu intregu, sub care intielegemu pe locuitorii sateloru si pe burgesi'a mica, mai crede până in di'oa de astadi in nenumerate superstitiuni, in mani'a miiloru de scóle, de diarie, de predice si alte cali de civilizatiune; prin urmare scriitorii si filosofii germani până se ajunga a ne civilisa pe noi si Orientulu intregu, mai au se mature foarte multu acasa la usile lor. Volume intregi se potu scrie despre grosolanele superstitiuni ale germaniloru nu numai din Austri'a, ci fóra nici una distinctiune, din totu imperiulu Germaniei, nu numai in tierile locuite de catholici, ci si in cele protestantice.

BIBLIOGRAFIA.

Literatur'a nóstra nationale se inavutiesce neincetatu asia, in catu aci pre angustulu spatiu care ne sta la dispozitiune, este imposibile a o urmari pasu din pasu, cu atatu mai pucinu a publicá productele literarie in serie chronologica; facemu inse atata catu potemu, pre catu ne permitu si midiolócele materiali.

Istori'a imperiului otomanu, crescerea si scaderea lui, cu note foarte instructive, de Demetriu Cantemiru, principe de Moldavi'a, tradusa de dr. Ios. Hodosiu, traductiunea data in revisiunea sectiunei istorice, tiparita cu spesele societatei academice romane, sub ingrijirea lui G. Baritiu. Partea I. pana la anulu Hegirei 1083 séu dela Isusu Christosu 1672. Bucuresci 1876. Formatu 8-vo mare de lexiconu, pg. 410. Pretiulu lei noi 8 séu 3 florini 20. cr. v. a.

Nici-odata acésta carte plina de invetiaturile cele mai seriose si mai juste pentru istori'a si vieti'a nationale a nóstra nu aru fi esitu la timpu mai oportunu, decatu tocma acuma. Cunóscemu si noi pe istoriografii moderni ai imperiului turcescu, cá Hammer-Purgstall si Zinkeisen; dara acestia au scrisu pentru tóta lumea, éra Cantemiru mai multu pentru noi romanii, cá se cunósca ce suntu turcii si cu cine avusera ei a face vreo patru sute de ani. Partea II. va esicamu pe Aprile viitoriu, déca nu si mai curendu. Pana atunci partea I. se póte trage dela dn. Andr. Adamescu, casariulu societatei academice in Bucuresci, edificiu universitatiei, séu dela dreptulu, séu prin librarii dela Sibiu, Clusiu si Brasiova, se intielege comptanta.

Stefanu cel mare si Petru Cercelul. Documente descoperite in arhivele Venetiei de C. Eszech. Tiparite in brosiure separate. Bucuresci 1874. Pretiu nu e pusu. Se vede că editorulu va fi trasu câteva sute de exemplarie dupa prim'a publicatiune esita in column'a lui Traianu. Vechia era dorinti'a toturoru romaniloru, că se mai amble cineva pe urmele lui Georgie Sincai. Dn. Esarcu pre catu tempu stete cá agentu diplomaticu in Rom'a, se folosi de ocaziune de a continua cercetarile nu numai in bibliotec'a din Vaticanu, ci si in alte parti ale Italiei. Volumulu manuscriptu ce contine numai estrase din multimea documenteloru descoperite pentru istori'a nóstra, dn. Esarcu avu bunatate a'lu doná societatei academice, precumu ii doná dn. Dim. Sturdza scump'a sa collectiune numismatica in valóre preste 15 mii galbini si dn. Ales. Calimachu-Papadopolu bibliothec'a sa de carti vechi romanesci.

Incercari critice asupr'a unoru credintie, datine si moravuri ale poporului romanu, de G. Dem. Teodorescu. Prefacia de dlu Alesandru I. Odobescu. 8-vo mare, pag. 134. Pretiulu 2 lei noi. Acésta carte s'a publicatu la Bucuresci in a. 1874; dara 827 esemplarie apucasera a le abona din capulu locului 24 de insi, barbati carii cunoscea valórea acestei carti din cateva publicatiuni rhapsodice ale junelui Teodorescu. Cetiti mai antaiu tabl'a de materii, si se vedemu o mai lasati din mana. Veti pati cá cu poesiele populare ale dlui Vas. Alesandru.

Omeru, Odyssea si Batrachomyomachia. Traducere in prosa de Ioanu Caragiani, professoru si membru alu societatei academice romane. Iassi 1876. Formatu de

lexiconu pg. 329. Pretiu 8 lei n. séu 3 fl. 20 cr. val. a. Iliad'a se afla sub tipariu si va costa 4 lei n. séu 1 fl. 60 cr.

Dn. Caragianu isi da cuventele sale, pentru care tra- duse pe Omeru „in limb'a populara, ferindu-se inadinsu si pre catu 'ia fostu cu putintia, de tote cuventele care nu se audu in gur'a poporului.“ Multi voru inputá traductorului prea mult'a deferentia ce a facutu preste totu jargonului po- pulariu si mai deaprópe provincialismiloru moldovenesci, din- tre carii mai multi nu sunt intielesi nici chiaru in Munteni'a. Intr'aceea noi acumu posedemu si pe Omeru intregu in limb'a nóstra; mai departe e lucrulu filologiloru a disputa despre dialectulu in care este tradusu si care e díametralu oppusu la limb'a dictionariului ddloru Laurianu et Maximu.

Descrierea si intrebuintiarea apei comune si a apeloru minerali din Romani'a, Moldavi'a si Munteni'a, de Anastasiu Fetu, doctoru in medicina si legi, membru actuale alu academiei romane si alu mai multoru societati scientifice pamentene si streine. A dou'a editiune augmentata si cu totulu reformata. Iassi, tipografi'a gradinei botanice. 1874. pag. 638 8-vq. Dn. dr. Fetu, barbatu cu- noscutu intre cei mai de frunte ai natiunei si anume ai Ple- iadei moldovene, nu are trebuintia cá se'i recomande cineva scrierile d-sale.

Aci este loculú cá se urmedie dupa ale dlui dr. Fetu indata si lucrarile compatriotului seu, pre catu demnu de stim'a toturoru, pre atata si modestu in sfera intinsei sale activitati, adeca dn. dr. Dimitrie Brandza. Anuntiamu aci publicatiunile scientifice ale dsale cu atatu mai promptu, cu catu acelea pana acumu strabatusera mai pucinu dincoce de Carpati.

Trichin'a si Trichinos'a. Conferintia publica, tienuta in sala universitatii din Iassi in 24 Martiu 1874 in folosulu reuniunei femeiloru romane, de doctorulu D. Brandza, pro- fessoru de zoologia, fisiologia si botanica la universitatea din Iassi. Iassi, tipografi'a D. Gheorghiu. 1874. pag. 31. 8-vo.

Nota asupra unui nou casu de trichinos'a si inspectiunea microscopica cá mesura profilactica, de dr. Dim. Branzda, professoru de zoologia si botanica la facultatea de sciintie din Bucuresci. Extrasu din revist'a scientifica (an. VI. pag. 23). Bucuresci, nou'a tipografia a laboratoriloru ro- mani. Strad'a Academiei 19. 1875. pag. 8. 8-vo.

Nota asupra originei botanice si a afinitatiloru te- rapeutice a noului medicamentu Jaborandi de dr. D. Brandza, professoru de zoologia si botanica la facultatea de sciintie din Bucuresci. Extrasu din „Revist'a Contimporana“ (anulu III., pag. 392). Bucuresci, tipografi'a dlui A. Laurianu strad'a Dómnei 14. 1875. pag. 7. 8-vo.

Histoire botanique et thérapeutique des Gen- tianacées employées en Médecine, par D. Brandza, Docteur en Méd. 32, Rue Monsieur le Prince, 31. 1869. pag. 88. 8°.

La Nouvelle École, ou L'influence des travaux du Prof. H. Baillon, de Paris, sur la Botanique contemporaine, Par le Docteur D. Brandza. Professeur de Physiologie, Zoo- logie et Botanique á l'Université de Iassy Docteur en Mé- decine et Licencié des Sciences Naturelles, (des Facultés de Paris). Lauréat de la Faculté de Médecine de Paris. (Médaille de Bronze 1868—69). Membre de la Société Linnéenne de

Paris, de l'Association Francaise pour l'avancement des Sciences, de la Société protectrice des animaux de Paris, de la Société de Médecins et Naturalistes de Iassy, Conserva- teur du Musée d'Histoire Naturelle. Suivi D'un extrait de L'adansonia, sur un nouveau genre. Texte francais et tra- duction roumaine. Iassy, Imprimerie D. Gheorghiu. 1874. pag. 31. 8-vo.

Cursu elementariu de istori'a naturala pentru usulu Liceelorú, gimnasielorú, seminarielorú, scóleloru secundarie de fete si alu scóleloru normale. Redactata, conformu programei oficiale pentru esam.de Bacalaureatu de D. Brandza. Doctoru in medicina si licentiatu in sciintiele naturale dela facultatile din Paris, laureatu alu facultatii de medicina din Paris. (Medalia de bronzu 1868—69). Professoru de fisio- logia, zoologia si botanica la universitatea de Iasi, membru fundatoru si profesoru de sciintiele naturale la liceulu nou, medicu secundariu in ospitalulu Sf. Spiridonu, medicu alu despart II a si alu liceului nou. Conservatoru alu museului de istori'a naturala din Iasi.

Prefacia si discursu preliminaru, zoologia, Iasi. 1873. pag. 208. Botanic'a. Iasi. 1873. pag. 184. Geologia. Iasi. 1872. pag. 112. 8-vo, tipografi'a D. Gheorghiu.

Dimitriu Bolintineanu. Vieti'a si operile sale. Faptele si operile barbatiloru, cari in vietia si-au implinitu cu conscientiositate chiamarea nu pieru, si nu potú peri in veci.

Datori'a posteritatiei este a conserva cu pretate eredi- tatea lasata ei dela antecesorii de glorioasa memoria. Istori'a literaturii romane va inregistra dupa meritu si loculú seu, operile literarie ale alesiloru natiunei. De G. Popescu. Bu- curesci, nou'a tipografia a laboratoriloru romani, strad'a Aca- demiei Nr. 19. 1876. Pretiulu 1 leu 25 b. pag. 32. 8-vo.

A. Belényesi Gör. Kath. Fögymnasium. Ifjuságának Erdemszorozata 1875—76—ik tanévre.

Clasificatiunea tenerimei studiöse, la gimna- siulu superioru greco-catolicu romanu, de Beiusiu pre anulu scolast. 1875—76. Oradea-mare, tipariulu lui Ludovicu Hol- lösy. 1876. pag. 16 4°.

Conspectu asupr'a literaturii romane si scri- toriloru ei, dela inceputu si pana astadi in ordine cronologica de V. Gr. Popu. Bucuresci. Partea II., tipografi'a nation. antr. C. N. Radulescu Nr. 24. Strad'a Academiei Nr. 24. 1876. Pretiulu 3 lei noi. Pag. 331 8-vo. Partea I. din acésta colec- tiune de biografii o anuntiaru in anulu trecutú. In unele schitie biografice s'au stracuratu si erori esentiali, totusi co- lectiunea in sinesi coprinde multu materialu forte bunu.

Concordantia biblica reale, séu locuri scriptu- rali in ordinea alfabetica a materieloru diverse. Elaborata de Titu Badu, concipistu episcopescu, vice notariu si asesoru consis- torialu. Retiparirea fora de indulginti'a auctorelui e oprita. Partea II. Gherl'a cu literile tipografiei diecesane 1876. Pg. 760 8-vo.

Se atrage atentiunea la cele espuse pe invelitórea a- cestui opu. Mai alesu pentru parochi si predicatori este a- césta una carte din cele mai utili.

Inscriptiunea de pe patrafirulu dela Stanesci,

de Gr. G. Tocilescu. Bucuresti, tipografi'a laboratoriloru romani.
19. 1876. Pg. 14 8-vo.

ΨΕΥΔΟ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΟΣ*).

(Pseudo-kinegeticos).

Epistola scrisa cu gandu se fia precuventare la cartea
Manualulu venatorului.

Bucuresti, Tipografi'a statului 1874 de A. I. Odobescu.
Formatu 8-vo pag. 262. Editiune eleganta.

Pretiulu nu este pusu. Opu dedicatu dlui C. C. Cernescu, amicului seu.

Carte scrisa cu multu spiritu si umoru, totu-odata incarcata cu nenumerate citatiuni erudite, stilu fluente cumu sciu se serie numai cei nascuti si crescuti in capital'a Romaniei, era limb'a alesă că inadinsu, că se fia tocma oppusa limbei din dictionariulu academicu. Asia dara nu numai venatorii de fere selbatece patrupede si de paseri, ci si mai alesu venatorii de cuvente romanesci, citescu acēsta carte cu mare placere.

Onorabil'a casa industrială Drotleff & Comp. avū bunatate a ne transmite unu esemplariu din calindariulu, pe care'lu anuntiamu aici:

Calindariulu bunului economu pe anulu 1877, intocmitu de D. Comsia si Eugenu Brote. Cu mai multe ilustratiuni intercalate in textu — Cuprinsulu: Pop'a Tanda, novela. Poesii: Cine-Cinelu. — Marior'a. — Cātu te-amu iubitu. — De-asi poté. — Gróz'a. — Tieganulu si purcelulu. — Cantece populare. — Despre scrierea limbei romane. — Economi'a campului: Tractaraa gunoiului de grajdu. — Ghip-sulu. — Cenusi'a si gainatiulu. — Alegerea semantiei. — Stirpirea tecinelui. — Cultur'a trifoiului. — Plugulu. — Grap'a. — Greutatea fructeloru si semantieloru mai indatinate. — Tempulu incoltirea si vegetatiunei la diversele plante agricole. — Volumulu diverseloru nutretieri. — Greutatea corpuriloru mari indatinate. — Economi'a viteloru: Alegerea viteloru de prasila. — Mulsulu vaciloru. — Ceva despre oieritu. — Ce avemu de observatu candu cumperamu cai. — Varst'a cailoru. — Cātu timpu pórta animalele agricole? — Pomaritul: Partile pomului, — Prasirea paduretiloru de altoitu. — Despre altoire in deobste. — Surceii nobili. — Céra si resina de altoitu. — Altoirea in despicatoru. — Copularea. — Ocularea. — Vieritul: Culesulu struguriloru. — Spalatul butiloru. — Cum se fia pivniti'a? Stuparitul: Date statistice. — Legumaritul: Cultur'a fragiloru. — Matasaritul: Pastrarea semantiei. — Schimbarea pelei. — Omidari'a. — Nutrirea omideloru. — Midiulóce in contr'a onoru primejdii grabnice la ómeni. Mesurile noue. Raportulu intre mesurile noue si vechi. Tabela pentru preschimbarea pretiului dupa mesurile vechi si noue. Conspectulu targuriloru in Ardélu. Post'a: Post'a de epistole. — Post'a de pachete. — Corespondentia telegrafica. Timbre. Bibliograüa agricola. Varietati. Tabele de interese.

*) Falsu tractatu de venatoria.

Agricultur'a, acestu isvoru insemnatu alu bogatiei nationale, este aprópe singur'a meseria a poporului romanu. Credemu deci a fi respunsu la o trebuintia fórtē simăta si generala a poporului, intreprindendu edarea acestui nou calindaru, in care, dupa cum arata cuprinsulu de mai susu, suntu reprezentate mai tóte ramurile agriculturii. Numele autoriloru, cari amendoi suntu barbati de specialitate, póte servi dreptu garantia despre buna alegere si tractare a materiiloru coprinse in „Calindariulu bunului economu.“ Alaturea cu agricultur'a calindariulu nostru cuprinde o colectiune alésa de poesii precumu si un'a din nele mai nimerite novele populare. Comerciantulu, industriasiulu, meseriasiulu, invetiatoriulu, preotulu, amploiatulu, ei toti afla in „calindariulu bunului economu“ indrumari practice pentru trebuintiele zilnice.

Este de prisosu, credemu, a recomanda unu calindariu, care intruneste asemenea conditiuni.

„Calindariulu bunului economu“ se afla de vendiare la tóte librariile din tíera. Pretiulu unui esemplariu este 45 cr. cu porto postei 50 cr. La 10 esemplarie unulu gratis.

Editor'a tipografiei
Iosifu Drotleff & Comp.
Sibiu.

Literatur'a calindarieloru jóca in dilele nóstre rola considerabile la popórale civilizate, si numerulu esemplarieloru cate se vendu este totuodata unu criteriu alu progresului scóleloru populare, cá-ci de es. déca la unu popóru de unu milionu s'aru vinde 100 de mii de calindarie, aru fi próba invederata, cá suntu sute de mii cari sciu citi. — Asia dara déca pe langa calindariile cáte esia pana acilea in limb'a nóstra, se alatura si acesta alu vigorósiloru nostrii juni dd. Comsia si Brote, este unu semnu cá se si simte necesitatea lui. Partea cea mai mare de lectura din acēsta carte populara se ocupa de diversele ramuri ale agriculturii, in care noi nu suntemu competenti; cu tóte acestea noi o recomandam economiloru practici cu atatu mai virtosu, cá cere interessulu lorú cá se o judece, se se si folosésca de ea.

In limb'a germana esu chiaru si aci in Transilvani'a patru calindarie in cate 2000 pana la cinci mii de exemplarie.

In tipografi'a si editor'a Römer et Kammer esi pe a. 1877 unulu micu, intitulatu:

Honterus Kalender für Stadt und Land 1877 cu lectura de interese atatu locali, catu si nationali, dela care amu potea lua si noi exemplu. Pretiulu numai 20 cr. v. a.

De indreptatu. In Nr. duplu 19 si 20 pag. 221. lini'a 3. de din josu de pe column'a II. a se citi: barbati distinsi si devotati etc. — pag. 222. column'a I. pe la mi-diulocu alaturea cu veneratulú seu impreuna-Archieuru etc. — si totu acolo mai susu: portile seminariului seu eparchialu.